STRATEGII ŞI PROGRAME DE INTERVENŢIE ŞI PREVENŢIE A BULLYING-ULUI/CYBERBULLYING-ULUI (CAZUL REPUBLICII MOLDOVA)

Adriana BORDENIUC (PASAT)

CZU: 316.624.3:364:37.064.3(478) adrianabordeniuc@gmail.com

The impact of bullying and cyberbullying is felt in every dimension of psychological development, increasing the risk that the most commonly experienced emotions in interpersonal relationships are fear, anger, frustration, resentment, guilt or social shame, bringing into relationships with peers various behaviors such as aggression, rejection or behavioral isolation, turning, for many children, violent behavior into the most intensively used problem-solving strategy.

Complexitatea fenomenului de bullying necesită atenţia şi acţiunea concertată a tuturor adulţilor din contextele de viaţă ale copiilor: părinţi, cadre didactice, personal educaţional auxiliar, membrii comunităţii, cu atât mai mult, cu cât bullying-ul nu se manifestă la vedere, ci în spaţii în care, în mod tradiţional, adulţii nu sunt foarte prezenţi. Bullying-ul trezeşte un interes deosebit pentru investigaţie, deoarece, oferindu-ne date cu privire la dimensiunea şi caracteristicile fenomenului de bullying în şcoală, permite accesul la cele mai importante date pentru a dezvolta strategii şi programe de prevenţie şi intervenţie care să permită încă o dată protecţia copiilor împotriva oricărei forme de violenţă şi să garanteze un mediu prietenos copilului şi siguranţa în şcoli şi în comunităţi.

Scopul cercetării constă în identificarea şi analiza bunelor practici în prevenirea şi intervenţia în cazurile de bullying în Republica Moldova şi în spaţiul european, în vederea dezvoltării propunerilor de politici şi programe.

În acord cu obiectivele propuse, acest studiu este proiectat cu utilizarea unui design de cercetare calitativ. Metodele de cercetare aplicate în cadrul studiului sunt[1]:

- ***Interviul individual aprofundat cu experţi*** pentru analiza provocărilor şi a oportunităţilor în dezvoltarea şi implementarea strategiilor de diminuare şi prevenire a bullying-ului şi identificarea bunelor practici. Au fost realizate 7 interviuri individuale aprofundate;
- ***Focus-grup*** cu cadre didactice şi elevi în vederea identificării acţiunilor fezabile de întreprins în diminuarea bullying-ului în mediul şcolar, care vor servi ca suport în elaborarea recomandărilor. Au fost realizate 10 sesiuni de Focus-grup.

Din datele analizate, s-a constatat că asocierile cele mai răspândite care se referă la bullying sunt discriminare, intimidare, traumă, violenţă şi emoţii negative. Cyber-

[1] Datele au fost culese în format fizic şi online

bullying-ul este asociat de asemenea cu violența, doar în mediul online, pe internet. Unele cadre didactice au menționat faptul că despre fenomenul de bullying au mai discutat în diferite contexte, dar în ceea ce ține de cyberbullying nu au discutat și respectiv nu au abilități suficiente pentru a-l recunoaște. Totuși, s-a identificat că, în unele cazuri, bullying-ul este confundat cu violența. Această percepție eronată este observată la elevi și cadre didactice fără experiență de abordare a fenomenului de bullying/cyberbulying.

Intervievații (cadre didactice, elevi și experți) remarcă faptul că aceste cazuri se produc frecvent, în mod special la școală, deoarece la școală elevii provin din diferite medii, dar și petrec mult timp anume în spațiul școlii. Elevii afirmă că bullying-ul a devenit un proces obișnuit pentru ei, deoarece este tot mai des întâlnit în diferite medii, inclusiv și online. De aceeași opinie sunt și reprezentanții Ministerului Educației și Cercetării (MEC), confirmând că numărul de cazuri crește, inclusiv și numărul de cazuri pe care MEC le identifică pe rețelele de socializare. Studiul desfășurat a relevat faptul că în procesul de monitorizare a cazurilor de bullying și cyberbullying, cadrele didactice, care au fost antrenate în formări pe acest subiect, dar și cei care nu au astfel de experiențe, întâmpină dificultăți. Aceste dificultăți țin nemijlocit de procesul didactic, cadrele didactice nu au timp de a observa astfel de comportamente, deoarece sunt centrați pentru a acoperi toate celelalte activități de care sunt responsabile. În ceea ce reprezintă cyberbullying, o parte din cadrele didactice nu au competențe de a recunoaște acest fenomen și respectiv nu cunosc cum ar putea fi identificate aceste cazuri și cum ar putea interveni, desigur o parte din cadrele didactice nu sunt active în mediul digital pentru a observa aceste cazuri.

De obicei, la rubrica raportare a cazurilor de bullying și cyberbullying, elevii nu au curajul să raporteze sau să vorbească despre ceea ce li s-a întâmplat, deoarece riscă să fie supuși din nou la acțiuni violente sau excluderea din cercul de prieteni/elevi. Cadrele didactice au menționat că elevii apelează la ajutor doar în cazuri extreme. Un aspect lacunar identificat este lipsa psihologului școlar în fiecare școală, astfel nu există o persoană care ar avea timp și resurse necesare pentru a aborda problema. O altă problemă raportată de elevi este confidențialitatea cazurilor de bullying, de multe ori situația este făcută publică. Studiul a permis stabilirea aplicării în școli a ***mecanismelor de consultare*** a opiniei elevilor în privința problemelor cu care se confruntă la școală, inclusiv bullying și cyberbullying. Consultarea se realizează în modalități precum: 1) boxa anonimă de sugestii, unde actorii implicați în viața școlară pot lăsa mesaje, care pot fi atât plângeri, cât și recomandări; 2) canale de feedback sunt emailul instituției și rețelele de socializare a instituției (facebook și instagram); 3) chestionarul. Analizele relevă că aceste mecanisme nu sunt bine definite, nu există o persoană responsabilă care verifică aceste instrumente, nu există o frecvență cu care ele sunt verificate și nu există instrucțiuni clare de utilizat.

În cadrul studiului au fost identificate strategii de prevenție și strategii de intervenție. De obicei despre prevenție se discută cu elevii la ***orele în cadrul disciplinelor „Educație pentru societate”*** și la „***Dezvoltare personală***”, aceste discuții fiind

organizate de cadrele didactice. Experţii susţin că aceste discipline sunt utile, dar de multe ori disciplina este înlocuită cu disciplina de predare a dirigintelui pentru a suplini materialul la disciplina sau în unele cazuri dirigintele nu posedă abilităţile necesare pentru a preda această disciplină. Elevii au vorbit şi despre instituţiile unde se adresează, în afara şcolii, atunci când au nevoie de suport, în cazurile când sunt implicaţi în situaţii de bullying sau cyberbullying. Elevii au menţionat ***telefonul copilului*** şi ***Centrul de Sănătate prietenos Tinerilor*** (***CSPT***) oferă un mediu sigur şi anonim, unde pot cere ajutorul unui psiholog, dar şi a altor specialişti. La nivelul societăţii civile (Keystone, La Strada, CNPAC, Terre des Hommes, etc.) din Republica Moldova, în colaborare cu MEC, desfăşoară în instituţiile de învăţământ diverse acţiuni (programe de formare, şcoli de vară, teatru forum, campanii de sensibilizare etc.) ce au ca scop combaterea fenomenului de bullying, dar şi sensibilizarea, ceea ce poate contribui la reducerea incidentelor de bullying şi la creşterea gradului de conştientizare în rândul elevilor, părinţilor şi profesorilor.

Concluzii: 1) elevii care au fost implicaţi în activităţi de prevenire şi combatere a bullying-ului pot recunoaşpte bullying-ul şi cunosc şi apelează la servicii de consiliere la psihologi din afara şcolii (CSPT, Telefonul Copilului); 2) cadrele didactice implicate în acţiuni de prevenire şi combatere a bullying-ului, inclusiv şi elevii sunt mai empatici cu actorii implicaţi în bullying; 3) cadrele didactice au menţionat faptul că despre fenomenul de bullying au mai discutat în diferite contexte, dar în ceea ce ţine de cyberbullying nu au discutat şi respectiv nu au abilităţi suficiente de a-l recunoaşte; 4) experţii susţin că nu există documente sau instrucţiuni de prevenţie şi intervenţie în cazurile de cyberbullying, abordarea cyberbullying-ului necesită proceduri diferite.

Recomandări: 1) desfăşurarea de programe de formare continuă pentru pshihologi şcolari şi cadre didactice, inclusiv module adaptate pentru abordarea bullying-ului şi cyberbullying-ului; 2) monitorizarea implementării Metodologiei privind prevenţia şi combaterea bullying-ului; 3) conceptualizarea unui instrument sau metodologii care descrie prevenţia şi combaterea cyberbullying-ului.

Recomandat
***Anastasia OCERETNÎI**, dr., conf. univ.*